

Štev. 1.

V Ljubljani, dne 1. januarja.

1885.

Dr. Ivan Zlatoust Pogačar,

bivši knez in vladika ljubljanski.

Ker je našemu listu namen objavljati životopise in donášati podobe onih znamenitih mož, kateri so si pridobili zaslug za Slovanstvo sploh ali pa za Slovenstvo posebe, podajali bomo bralcem svojim slike vseh onih domoljubov, ki so na kakršnem koli polji blagonosno uplivali na duševni razvoj naroda našega. Danes donášamo sliko velikega dostojanstvenika, čegar ime ostane večno zapisano v knjigi razvoja slovenskega. Ta mož je bivši knez in vladika ljubljanski, dr. Janez Pogačar.

nesmrtni pesnik Prešeren.

V podnožji onih sinjih gor, ki obkrožujejo rodovitno ravan, vzrasla je že marsikatera cvetica, katera razširja na polji slovenskem prijazno vonjavo. Ko človek zagleda nebotične orjake, domisli se pesnikovih besed: „Oj planine, oj planine, Rožnate planine ve: Kras slovenske domovine, In pa sinje ve goré, Ki ste žive skalovite Straže našega sveta, O pozdravljene bodite!“ — — —

Ta kraj in pa oni, v kateri se je Pogačar preselil zbok pr-

Pokojni vladika se je porodil 22. januarja l. 1811. v tistem lepem kraju naše gorenjske strani, kjer je tudi zagledal luč življenja Slovenije naše posvetni velikan,

vega šolanja, (ker v domači župniji takrat še ni bilo osnovne šole), in o katerem pravi njegov rojak pesnik, da „Dežela kranjska nima lepš'ga kraja, ko je z okol'šno

ta, podoba raja," utisnil je v dovzetnem dečku neizbrisni čut za vse lepo in uzvišeno ter položil temelj tistemu vzletu duha njegovega, kateremu se pozneje po pravici čudimo pri delavnem moži.

Z grada ob blejskem jezeru pošljejo dokaj imoviti roditelji bistrega Janeza v ljubljanske šole. Tu so se v brhkem mladenči kaj lepo razvijale duševne zmožnosti. Z nenavadno marljivostjo in z odličnim uspehom je doviševal nižje, srednje in modroslovne šole ter ob sklepu šolskega leta po tedanji navadi dobival darila v dokaz svoje pridnosti.

Po notranjem nagibu ustopi meseca oktobra leta 1830. v ljubljansko semenišče, da bi se pripravljaj za duhovnika narodu slovenskemu. Po opominjevalnem napisu nad vrati istega zavoda: „Virtuti et musis“ si je bogoslovec Pogačar izobraževal duh svoj in blažil srce in bil dne 27. julija 1834. leta posvečen v duhovnika. Zarad izrednih zmožnosti in uzornega vedenja ga pošlje knez in vladika Anton Alojzij, nepezzabljivi mecén slovenski, v višje bogoslovsko izobraževališče „Augustineum“ na Dunaj, kjer je na vseučilišči dne 5. avgusta 1837. leta dosegel doktorstvo svetega pisma, ko je bil že prejšnje leto napravil strogi izpit za profesuro dogmatike na ljubljanskem liceji. Bivanje v avstrijski prestolnici je uplivalo malone na vse Pogačarjevo poznejšnje življenje, kajti takrat se je seznanil z možmi, ki so stali na vrhunci tedanje modroslovnobogoslovne vede. Občeč ž njimi, pridobil je Pogačar veliko, in njegov bistri duh, vedno koprneč po višjem spoznanji in samostojnem raziskavanji, dobival je ugajajoče hrane. Akoravno je bil ta učenjaški krog predaleč segel v svoji gorečnosti ter se zmotil v nekaterih subtilnih rečeh, zavedal se je vender dolžnosti, ki jo imajo zvesti sinovi do svete cerkve. Kajti načelnik „theosoph“ Anton Günther se je razsodbi svete stolice hvalno podvrgel, dobro vedoč, da se posamnega človeka um lahko zmoti. A vender se je pozneje Pogačarju podtikalo nekako odobravanje onega güntherijanizma.

Dokončavši nauke, vrne se dr. Pogačar v vladikovino, kjer je bil skoro nastavljen za mestnega kapelana pri sv. Petru v Ljubljani. Toda že čez pol leta zasede stolico dogmatike na ljubljanskem liceji, katero je obdržal do leta 1852. Da je bil tu na pravem mestu in prav zmožen, sklepamo iz tega, ker je poleg službe svoje prejemal še druga opravila. Tako je šest let (od okt. 1838 do nov. 1843) na modroslovskem učilišči predaval splošni nauk o odgoji, in po odhodu Dagarinovem v Kranj

je nadomeščal veroučitelja in propovednika več, kot jedno leto. Ko je bila izpražnjena stolica za „stari zakon“ v bogoslovji, bila je začasno (od 1844 do 1845) zopet izročena dr. Pogačarju. Dve leti, 1851. in 1852, pa je predaval ondi tudi metafiziko.

Ko l. 1846. knez in vladika Wolf ustanovi Alojzijevisče, pokliče voditelja temu zavodu dr. Pogačarja, ki si ogleda jednake naprave po drugih mestih ter se z vso gorečnostjo poprime odgoje izročene mu mladine. Tukaj je on usejal veliko dobrega semena, katero je cerkvi in Slovenstvu že obrodilo plemenitega sadu. Tudi oni gojenci, ki niso čutili v sebi poklica za duhovski stan, postavili so ravno v tem ustavu pod vodstvom Pogačarjevim kvas prihodnjemu delovanju na kjiževnem polji slovenskem. Med takimi prvoboriteli slovenskega uma nahajamo ondi može, kakor: Luko Svetca, Josipa Marna, Josipa Rogača, Frana Levstika, Ivana Božiča, Josipa Stritarja, dr. Mencingerja, dr. Kreka itd. Popisovati vso njegovo brižnost, njegov trud, njegovo požrtvovalnost: da bi mladenče naučil za vse lepo, blago, uzvišeno; da bi se likali v umetnosti, kakor n. pr. v godbi, risarstvu, slikarstvu; da bi se urili v raznih jezikih, katerih je sam govoril mnogo, med modčnimi posebno laškega in francoskega, bilo bi preobširno; marsikateri njegovih gojencev mu je gotovo zato hvaležen še zdaj, ko že počiva v hladni zemlji.

Ne le kot duhovnik, bil je dr. Pogačar vzgleden tudi kot domoljub slovenski. Narod naš ga sme hvaležno slaviti kot pisatelja in uzornega pospešnika domačega slovstva. V tem oziru je tudi njega privabilo živo gibanje leta 1848. na pozorišče. Kot pisatelj stopi pred slovenski svet, ko prične s 1. julijem vsako soboto dajati na svetlo: „Slovenski cerkveni časopis“, kateremu dá naslednje leto naslov: „Zgodnja Danica“, in ga urejuje in zalaga do leta 1852. Tu se krog njega zbere več pisateljskih moči, ki imajo tudi sicer v našem slovstvu dober glas. Korenite razprave in članke cerkvenozgodovinskega, nabožnega in sicer ukovitega blaga so tu objavljali: Peter Hicinger, Bl. Potočnik, Val. Sežun, Juri Volc, M. Stojan, L. Jeran, J. Maren, M. Frelj in drugi — Ob enem pa izdaje leta 1849. dr. Pogačar dva nemška lista: „Theologische Zeitschrift“ in „Zeit und Ewigkeit“, ki pa s koncem leta prenehata. Že takrat se je pokazalo, da Ljubljana ni primerno središče slovstvenemu delovanju v nemškem duhu in jeziku, pač pa v narodnem; zato se je Pogačarjeva „Danica“ ohranila do danes. (Konec prih.)

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

I.

Y letu 1660., zadnje dnove meseca julija, mrgolelo je po ulicah ljubljanskih vse polno podeželskega plemstva. Po prodajalnicah so ti vitezi nakupovali kar so potrebovali za se in svojo družino. Mlajši

— sinovi — pa so se v novih opravah gnetli po tlaku, lazili za meščanskimi dekleti, pretepali se z dijaštvom in mesarji ter banketovali sedaj tu, sedaj tam. Starejšim, kakor mlajšim, pa je življenje ugajalo mnogo bolj v

inestu, nego po pustih graščinah! Več uzrokov je bilo privabilo to plemstvo v mesto. Pred vsem se je takrat vedelo že gotovo, da pride meseca septembra cesar Leopold v mesto in da se mu bodo tedaj poklonili deželni stanov. Zategadelj so morali sivi očetje s kmetov marsikaj nakupiti, novih oblek starim in mladim doma, ki je vse hotelo gledati z lastnimi očmi, kako bode cesar Leopold jezdaril v belo Ljubljano. Drugi uzrok je bil ta, da je ravno tedaj tičala v mestu nemških komedijantov družba, katera je pred visokimi stanovi namerjala igrati prekrasno „akcijo“, posvečeno stanovom samim — seveda za dober slovenski denar! Ravno za tistih dni — in to je bil zadnji, a ne najmanjši uzrok — razpisala je bila njegova milost, deželni maršalek sejo deželnega odbora, in sicer zarad slučaja, kateri je v istih časih z grozo in studom napolnjeval vse kranjsko plemstvo, gospodov prelatov ne izimši. Slučaj pa je bil ta le! Deželnih stanov soud vitez Janez Solnce se je bil zaljubil v hčerko bogatega ljubljanskega ranarja, kateri si je bil s puščanjem, prodajanjem suhih zelišč in drugim takim trgovstvom pomagal do bogastva. Ta ranar je slovel zarad svojega bogastva, a še mnogo bolj zarad svoje hčere, katera je bila res krasna, kakor luna v jasni noči. A ranarji so bili takrat zaničevani, in rokodelčič, ki je šival usnje ali pa krpal platno in živel slabo, pogledaval je z velikim zaničevanjem po našem ranarju in njegovi hčerki. In vsakdo je menil, da ji usoda ne boče dočeti drugega ženina, če se ne oglasi sinek kakega zaničevanega ranarja, ki jo je lahko uzel, ne da bi si nakopal sramoto na se in na hišo svojo! Pa stvar se je zasukala drugače. Pričelo se je govoriti po mestu, da je mladi in plemeniti Janez Solnce zaljubljen v Ano Rozino in da lazi k nji v tihih večerih. Ali saj se poznajo plemenitniki! Taki gospodje si napravljajo kratke čase ter imajo svoje igre! In ona, ranarjeva, je kakor nalašč rojena za take šale! Ko se je naveliča, pa bode zašlo to „solnce“, in nikdo mu ne bode mogel ničesar očitati, ker je morala takoj vedeti, kam vodi taka pot! In meščanstvo se je smejalo. A smejanje se je izpremenilo v strmenje, ko je nekega jutra počila po mestu novica, da se Janez Solnce poročuje pri očetih kapucinih z Ano Rozino. Vse mesto je

skupaj vrelo. In res je prišel Janez Solnce iz male cerkve, in vodeč Ano Rozino s seboj, šel je v svojo hišo z njo, kot ženo, katera se mu je izročila po božjih zakonih. A kak je bil pri tem! Svetlih oces je stopal v bleščeči svoji obleki po ulicah ter se smejal plemenitim znancem, ki so se čudili ter odpirali usta. Med vicdomskimi vrati je srečal deželni glavar, ekselencija Volk Engelbreht Turjaški svatovsko družbo, ki se je polna spoštljivosti stiskala v stran, da bi se napravil prostor velikemu gospodu in konju njegovemu. Zagledavši deželnih stanov souda, pobrzdal je Volk Engelbreht in ustavil svojega konja ter zbadljivo povprašal, je li Janez Solnce zašel med nemške komedijante, da o belem dnevu v tej družbi okrog lazi? Ali mladi „deželan“ se je globoko priklonil, prijel Ano Rozino za belo ročico ter dejal glasno:

„Ekselencija! vaša milost! to je sedaj moja žena!“

Ekselencija Volk Engelbreht je na ta odgovor prav močno prebledel, pogledal temno, in kakor črn oblak na nebu razprostrl se mu je srd po ošabnem obrazu! Obrnil je konja ter oddirjal, kolikor mu je prostor dopuščal, po vicdomskih ulicah, kakor bi se za njim podila četa ljutih Turčinov.

V mestu je zavladovala silna razburjenost, posebno plemenitaška mladina se je togotila ter škripala z zobmi. V večerih so se zbirali sinovi iz najboljših rodbin pred hišo Janeza Solncea ter mu pobijali okna. Ali naš vitez se je ta čas solnčil v ljubezni mlade soproge svoje ter bil toliko previden, da je tičal med stenami svoje kočice in da ni prihajal na jasni dan.

Med tem se je razširila vest o Janeza Solncea poroki tudi po deželi, kjer ni napravljala manjšega utisa, nego v beli Ljubljani. Ko se je zvedelo, da se hoče deželni odbor sam pečati s to prevažno zadevo, bilo je vse radovedno, kaj bodo ukrenili dežele očetje. Vse je tedaj tiščalo v mesto, nekoliko iz radovednosti, nekoliko pa iz tistega, gotovo živalskega čuta, vsled katerega je človek vedno rad navzočen, če se izvršuje ostra kazen nad sodom človeške družbe! Ni ga imel prijatelja Janez Solnce in vse je hrepenelo izbrisati madež, ki ga je brezvestni ta vitez utisnil na svetlo bliščečo čast domačega plemstva.

(Dalje prihodnjič.)

Dve pesmi Mihajla Jurjeviča Lermontova.

Poslovenil I. K.

Angel.

Pul pólnočni angel po nébu lehnó,
Pel tiho je pésen ljubó.
In mésec in zvézde in čete meglá
Slušale so pésen nebá.

O bláženstvu pél je brezgréšnih duhóv
Pod šatorji rajskih vrtóv,
O vélikem Bogu je pél in njegá
Iskrena je hvala bilá.

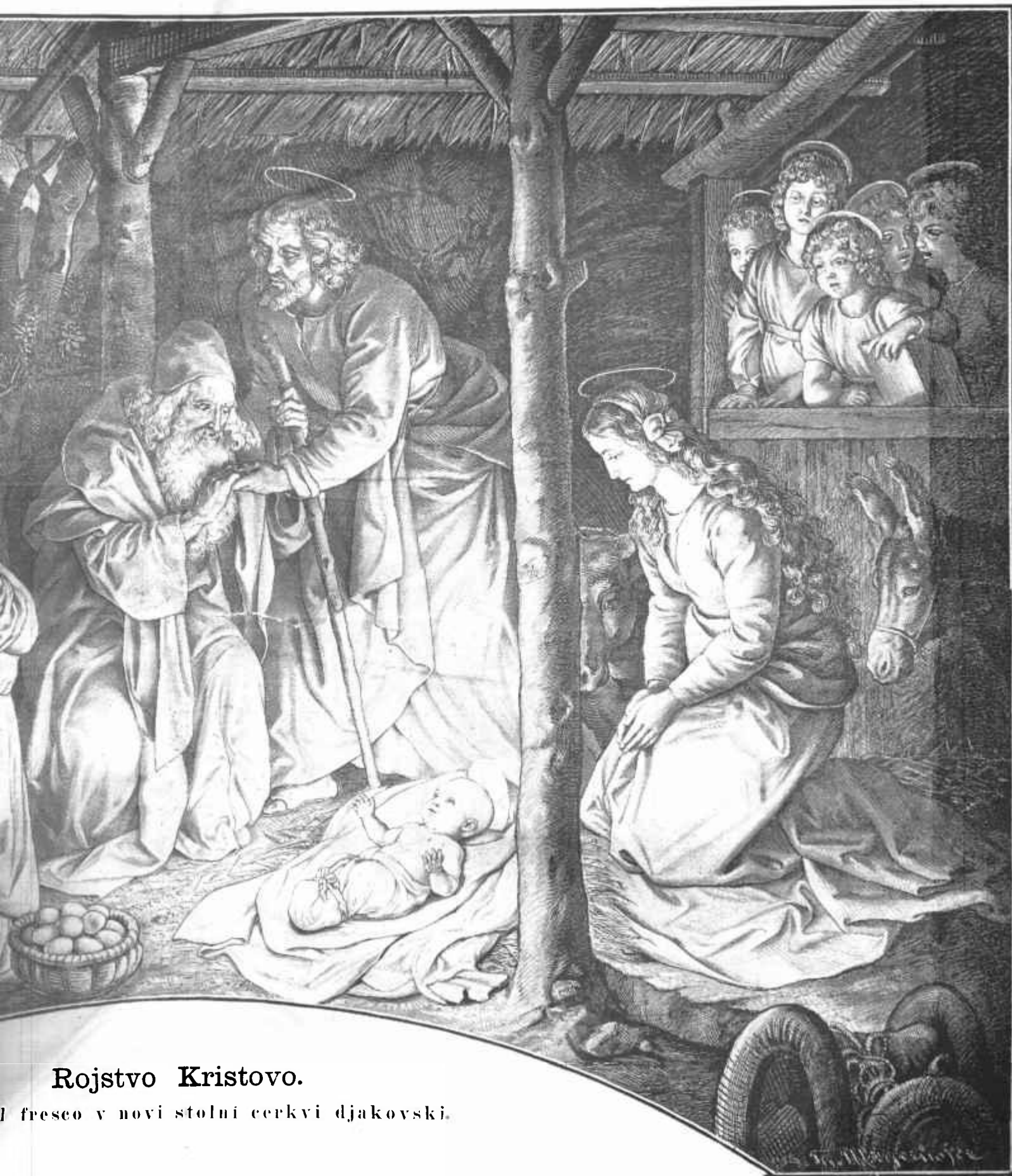
V naróčaji nesel je dušo mladó
Na solzno, nesrečno zemljó,
In v duši je mladi napév ljubeznjiv
Ostál brez beséd, ali živ.

In dolgo po svétu se duša morí,
Hlepénje jo čudno poji,
In zvókov nebesnih jej ne zamené
Vse pési dosadne zemljé.

Rojstvo Kristovo.

Lika al fresco v novi stolni cerkvi djakov

Rojstvo Kristovo.

I. fresko v novi stolni cerkvi djakovski.

J a d r o.

Samótno bélo jadro brodi
Skoz megle sínjega morjá.
Čemu v krajine daljnje hodi?
Kaj je ostávilo domá.

Zibljó se vali; véter svišče,
Majè se jarbol in škripí,
Oh, jadro bláženstva ne išče
In od vesélja ne beží

Pod njim sinéje váł prozórno,
Nad njim je solnca zlati žár;
A burje prosi on upórno,
Kakòr bi pôkoj dal vihár.

Iz sazavskih letopisov.

Zgopovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský, poslovenil —l—r.

I.

Na rebnu italijanskih planin.

Orel! — Orel! — Blanka!“ klicalo je osemletno dekletce dekletu, ki je sedela nekoliko proč in gledala na bele vrhove bližnjih gor.

Pasli sta jagnjeta na rebnu italijanskih planin. Travnica zelena, kakor zimzelen, šla je ovcam prav v slast. Dišala jim je. Bile so čokate in bele, kakor led na bližnjih gorah, ki je pokrival njih temen, kakor s čeladami iz leskečega, posrebnega jekla. — Starejšemu dekletu so se zdeli do neba moleči vrhovi oboroženi orjaki, katerih glave sezajo do oblakov in katerih koraki se merijo na milje. Vselej se je spomnila pravljice stare Marjete, ako se je ozrla proti tem goram, in Blanka je rada premišljevala prestare pravljice, ki so baje nastale ob enem s temi vrhovi in z ljudmi, že preživele toliko vekov v ti dolini. Zarad tega tudi ni slišala, ko jo je klicala sestra.

„Blanka!“ zabrblija zopet dekletce. „Ne slišiš?“

Čuden neposnemajoči glas odmeva že tretjič od belih gor: jagnjeta plašno zamekečejo in takoj so bila pri deklicah, stisnivši se hoječe k njima. Starejša sestra pa se zagleda s plašnimi očmi gori v rumenkasto obnebje.

Bilo je že proti večeru. In proti večeru je italijansko nebo, kakor zlato, in proge večerne zarje, kakor svilen trak iz najfinejšega škrlata z utkanimi rubini.

Danes se je že izpremenilo lazurno modro nebo v zlato rumenilo; le vrhovi gor so še bili svetlejši. Zdelo se je, da so se ogrnili z najčistejšim belim plaščem. Jagnjeta so gledala sedaj kvišku z nazaj obrnjenimi glavami, in s prednjimi nožicami so se bila pripravila braniti. Z gor se je bližal res velik orel; oko je moglo prav dobro spoznati njegove ogromne po zraku veslajoče peruti, in mlajši deklici se je zdelo, da vidi tudi odprti kljun in kako se grab žljivemu tiču oči krvoločno bliskajo.

Nagloma obstane orel. Po rebnu se razlega grozovito krokotanje, s katerim se orel zaleti v vas v dolini, in tu in tam pridrve ljudje gledat nepovabljenega gosta.

„Santa Maria!“ prekriža se neki mož in beži s hitrimi koraki proti rebnu na pašnik.

Ujeda vender že ni letel, kakor blisk z razpetimi perutnicami, z odprtim kljunom in očmi, divje se bliskajočimi. Padel je na travo in niti gibal se ni več. Jagnjeta pa so se bala tudi umirajočega. Ubožčki se niti gibali niso.

„Dobro si meril, puščica tiči v prsih, v samem zlem srci,“ pohvali neki sivi mož mladenčca, ki je držal v roki puščico, kakor da bi hotel z nova napeti lok.

Oba sta bila oblečena v kratke irhaste suknjice; tesne sive hlače so jima segale do kolen, golenice pa sta imela do pete prevezane na križem z jermeni. Na strani sta se jima zibala široka nedolga meča.

„Postal še bodeš dober vojak! Toda kaj ti govorim! Vedno pravim, da bi bil moral doma ostati; tu doli imajo dekleta črne oči, črnejšje, kakor pri nas, in kako umejo z njimi vabiti. Čarajo, Strachota, čarajo. Jaz sem star, ali nekdaj me je tu jedna očarala; zadržavala me je celo leto in imel sem sto želj tu ostati. Kdo bi pa tudi ne imel rad svoje zibeli! — No le uroči je nikar! Ako bi te tako videl opat, trdo bi se ti godilo.“

Govor sivega moža je bil ves drugačen, kakor sta govorili dekleti. Tako govore daleč od tod, za Dunajem, pri izvirkih Veltavinih in od njenih izvirkov do skal dečinskih.

Moža sta že prišla malone do obeh deklet. Jagnjeta so še sedela ravno tako — v travi stišnjena in se niso gibala, dekleti pa sta ogledovali orla, umorjenega z dolgo, bistro strelo. Storila sva jima uslugo. Kako je velik in kako se mu perje sveti o perutnicah.

„Kam le zopet gledaš? Saj pravim, imel bi bil doma ostati. Spomni se, kaj ti je rekla pred odpotovanjem mati Radčina.“

Mladenič, uzrasel kakor bližnje breze, še vedel ni, da ga kara Holata. Stari oproda je godel nekaj v svoje brke o mladih letih. Pogleda še jedenkrat ostro mladenčca in ga sune s stišnjeno pestjo tje pod rebra.

„Ne vesta li, gospodičini, je li tu blizu samostan?“ ogovori dekleti starec v slabi laščini.

Starejša, kateri je bil zatilnik bel, kakor kararski marmor, pogleda najpred starca in potem mladenčca, a ne odgovori.

Mladenič se še le sedaj spomni, da ima ta orel, kateremu je v grabežljivo srce poslal ostro puščico, v perutnicah črna svetla peresa, kakeršna imajo gospodje za čeladami. O kronanji je videl v Pragi takih peres veliko: ali da bi tudi deklica mogla imeti tako črne oči, tako svetle, da še celo svetlejše lase, tega ni vedel, o tem se mu še nikdar ni sanjalo.

Drugič se še več ne upa pogledati na te temne lase, kateri so se ji razpleli po ramenih, in še manj v te črne oči, ki so se tako zapeljivo zasvetile.

Tudi starec se začudi za trenotek, in ta je vendar že vedel, kako so vabljive črne oči. Zasuče si bele brke in hoče ponoviti vprašanje, ali iskal je izrazov. Vendar ga deklica prehití.

„Samostan je od tu daleč, dan hoda. Pred kratkem je bilo tam proščenje, oče je odšel na noč in se je povrnil še le drugi dan.“

„Saj sem tako pravil,“ zamrmlja starec v materinem jeziku. „Starca izkušenega ne poslušajo. — Naj tedaj ostane kje v kaki koči; jaz lahko to noč prespim kjer si bodi. Večer imava že za hrbotom in kam naj greva v temi? Morava doli v vas.“

„Ali je tu kaka gostilnica?“ izpregovori zopet po laški stric Holata.

„Da,“ bil je starejše deklice kratek odgovor.

Drugič so se srečale njene oči s črnomodrimi Strachotovimi, ali sedaj se mladenič ni izognil njenemu pogledu. Mil mu je bil svit teh oči, in zdelo se mu je, da vidi v njih sebe samega.

„Ata! Glej, Blanka,“ zakliče mlajša deklica in prime starejšo za roko.

In komaj da je izgovorila, stal je že tu krepek čokat mož ves poten.

„Hvala Bogu! Vsa so in ujeta leži mrtev!“ dejal je komaj sopeč. Niti ni opazil tujcev, katera sta stala na poti, med skalami se vijoči. Gori po poti je bil pogled njegov obrnjen le na jagnjeta. Štel jih je že od daleč.

„Temu le, ata! se zahvali!“ Pokaže mlajša hčerka na Strachoto. „Od daleč sta, gostilnice iščeta, pozno je že, reci jima, naj ostaneta pri nas.“

Lahovo obličje se stemni, da bi ga človek skoro ne spoznal.

„Ženite domov in drugič se ne mudite do večera; časi so nevarni,“ in pri teh besedah pogleda oče na hčerino obličje, da je zardela tudi po vratu.

„In z ruto si pokrij tilnik. Zvečer je hladno,“ govori dalje Italijan, in obrnivši se podava mladenču nekak začrneli denar.

„Denarjev nama ni potreba; daj nama prenočišče in midva ti bodeva še sama dobro plačala,“ zavrne stric Holata ponujeni dar namesto mladenčca.

Obe deklici sta že odgnali drobnico in starša se je večkrat ozrla nazaj.

„Dalje morate, pri nas je polno,“ odvrne mrzlo Italijan in si potisne široki klobuk še nižje na čelo in gleda ostrejše tujca.

„Mračí se že in midva prosiva za svojega gospoda. Opat je.“

„Od daleč?“

„S Češkega.“

„Morata dalje,“ zareži se Vlah in pogleda tujca, kakor da bi ja hotel z očmi prebosti.

Mlajšemu vrže denar k nogam in hiteč krene po zelenem rebbru za hčerama.

„Zmrznila ne bodeta in vrag jima veruj. To se začenja sem nazaj trositi. Iz Češke so in ti Čehi so takrat prvi preskočili rimske okope. Cesar bi bil sicer s sramoto odšel iz Italije,“ pravil je hčerama, ko ji je došel.

(Dalje prihodnjic.)

Književno poročilo.

I.

Letopis Matice Slovenske za leto 1884.

Uredil Evgen Lah.

Spleh je v Slovencih razširjena napačna misel, da je samo jezikoslovcu pisati pravilni jezik, a ostali razumniki da lahko pišo — brez slovnice, samo da je stvar dobra. Ta nauk je čisto kriv in škodljiv. Vsakemu Slovencu je treba pisati lepo in pravilno slovenščino, vsaj tako, kakor denašnja znanost zahteva. Žal! da premnogi pisatelji premalo gledajo na lep zlog: žal, da je moral letošnji Letopis Matice Slovenske priti na svetlo brez zavednega spremljevalca, ki nam ga je prejšnja leta podajal lepega in čistega: prišel je brez pravega urednika, kajti ni dovolj, da se kdo podpiše, treba je tudi, da uredi spise. Zlasti naš prvi književni zavod, Matica naša zasluži, da knjige njene dobivajo Slovenci v lepem in pravilnem jeziku pisane. Pomislimo samo, kako skrbé za to književni zavodi pri dugih na-

rodih, a mi „narod filološki“ nismo v tem pogledu častilakomnejši! Danes se nismo namenili, presoјati Slovenske Matice knjig: opozoriti hočemo samo bralce svoje, kako potrebno bi bilo, da nam kdo jezik pregleduje in popravlja, da bi ne bilo vsaj takih nedostatkosti, kakeršnih je ves poln letošnji Letopis. Odprimo torej knjigo in preberimo nekoliko strani.

Začnimo s člankom: „Ob agrarnem vprašanji.“ 38⁷ (prva številka pomeni stran, druga na desni zgoraj pa vrsto): „štedljivost“: ako jemljemo besedo na posodo, moramo jo izpremeniti po svojstvu slovenskega jezika, torej: „ščedljivost“. — 38¹²: „narodova moč ne obstoja v obilem številu“: od glagola: obstati je prezent: obstojim. Kakor se na pr. namesto: „človek obstoji iz duše in telesa“, mora pisati: „človek je iz duše in telesa“,

tako se mora glasiti tudi prejšnji stavek; ali pa si pomagajmo z glagolom: „bivati“. — 38²³: „eksistenca“: čemu tujka? boljše: „eksistencija“; takisto je napačno: „justica“ (62¹²), „finance“ (47³¹) namesto: justicija, financije. — 41²⁸: „arondiranih“; nadalje: datirati, informirati, deposidirati, parcelirati, kultivirati, regenerirati, korumpirati, dotirati itd. Jednakih oblik je mnogo in premnogo. Tu nahajamo tudi oblik: 42²⁵: nomadizovali; nadalje: kodifikovane, paralizujejo, reprezentujejo itd. Zakaj ni dal pisatelj prejšnjim glagolom enakih oblik? Še ljubše bi nam bilo, ako bi bil te tujke zamenil s slovenskimi besedami. Vsaj po Letopisu ne bi smeli videti takih oblik, da ne rečem napak. — 43¹⁸: „ustanovljale“ prav: „ustanavljal“, kakor: „dogoditi se“: „dogajati se“. — 43³¹: „kolonista“: zakaj ne: „kolonist“? kakor je na ostalih mestih. — 43⁴³: „aristokratičen“: prav: „aristokratski“.

— 43⁴³: „demokratičen“: prav: „demokratski“. — 45²¹: „s časoma“: prav: „sčasoma“, ker to ni dvojina. — 46³¹: „nameraval“: namerjal“. Pišemo: „primeriti“: „primerjati“. — 49²⁷: „ob času gruntnega obdelovanja“: samostavnika: „času“ ni potreba. — 49¹⁴: „provincijah“; tega pa vender ni potreba, da bi začeli pisati latinsko besedo, ko imamo svojo lepo: „pokrajino“. — 50³⁷: „živinoreja“: opustimo to spako ter pišimo: „živinarstvo“, kakor tudi: „živinar“, a ne: „živinorejec“. — 51⁷: „iz Badenskega“: „z Badenskega“. — 52²³: „v ekonomičnem obziru, dobro: „ekonomski“. — 55³⁷: „k sreči“: „na srečo“. — 56¹⁵: „Kmetije so se proglasile ustanovljenim in nerazrušljivim“: tu mora biti: „ustanovljenimi in nerazrušljivimi“, ali pa tudi drugače po svojstvu slovenskega jezika, a ne srbskega. — (Konec prihodnjič.)

Anton Trstenjak.

Naše slike.

Rojstvo Kristovo.

(Stran 4. in 5.)

Daleč doli v Slavoniji, v neznatnem trgu Djakovem, postavil si je plemeniti vladika Josip Juraj Strossmayer spomenik, kateri bode poznim rodovom pričal o veledušji in znamenitem umetniškem ukusu njegovega. Cerkvi, katero je dal sezidati o trošku poldruga milijona goldinarjev, iskati je zastoj vrstne na Ogrskem in vsem balkanskem poluotoku; in le malo je cerkev v zibelki umetnosti in krščanstva, v večno jasni Italiji, katere bi jo prekosile. Ako pa nas pouzdiguje njena unanost, tedaj nas očaruje tudi njena notranjost v pravem pomenu besede. Kamorkoli obrneš oko, katero je o toliki krasoti nekako prijetno utrujeno, povsod vidiš najizbranejši ukus, povsod pravo umetniško uredbo in spoznajš velikega duha, kateri je to delo zasnoval in do-

vršil. Vse stene so namreč pokrite s prekrasnimi slikami, katere sta al fresco zvršila v nadzorstvu vladčinim in na prijazne svete njegove znamenita slikarja Oton in Ljudevit Seitz, oče in sin. — Bralcem svojim predložimo danes Ljudevita Seitzja najkrasnejšo sliko v djakovski cerkvi. Živega kolorita njegovega jim pač ne moremo podati, a že ta reprodukcija bode zadoščevala, da spoznajo, kakšne izredne umetniške vrednosti so slikarska dela v „Strossmayerjevi cerkvi“. O sliki sami ne bomo govorili: bila bi tu vsaka beseda odveč, kajti pomenljivi izrazi v obličjih vseh posamičnih oseb na nji govoré najjasnejše o velikem trenutku rojstva Odrešenikovega, in vsakdo se bode o pogledu na celo skupino gotovo veselil prekrasne koncepcije.

Slap Savice.

(Stran 9.)

Ker je naloga naša, da opozarjamo slovenski svet najprvo na lepote naše domovine in tako budimo v srcih Slovencev ljubezen do nje, odločili smo se letošnje leto pokazati v slikah posebno našo gorenjsko stran. Začenjamo s slapom Savice. Njega vode, tekoče iz sedmerih podtriglavskih jezer, bobne dobro uro od bohinjskega jezera, v katero se izlivajo, čez petdeset sežnjev visoke pečine ter se v dnu razpršujejo na tisoč in tisoč meglenih kapljic. Preširen popisuje slap v krasni pesmi svoji „Krst pri Savici“:

— — — — — kak bolj spodaj lena
Voda razsaja kak bregove stresa,

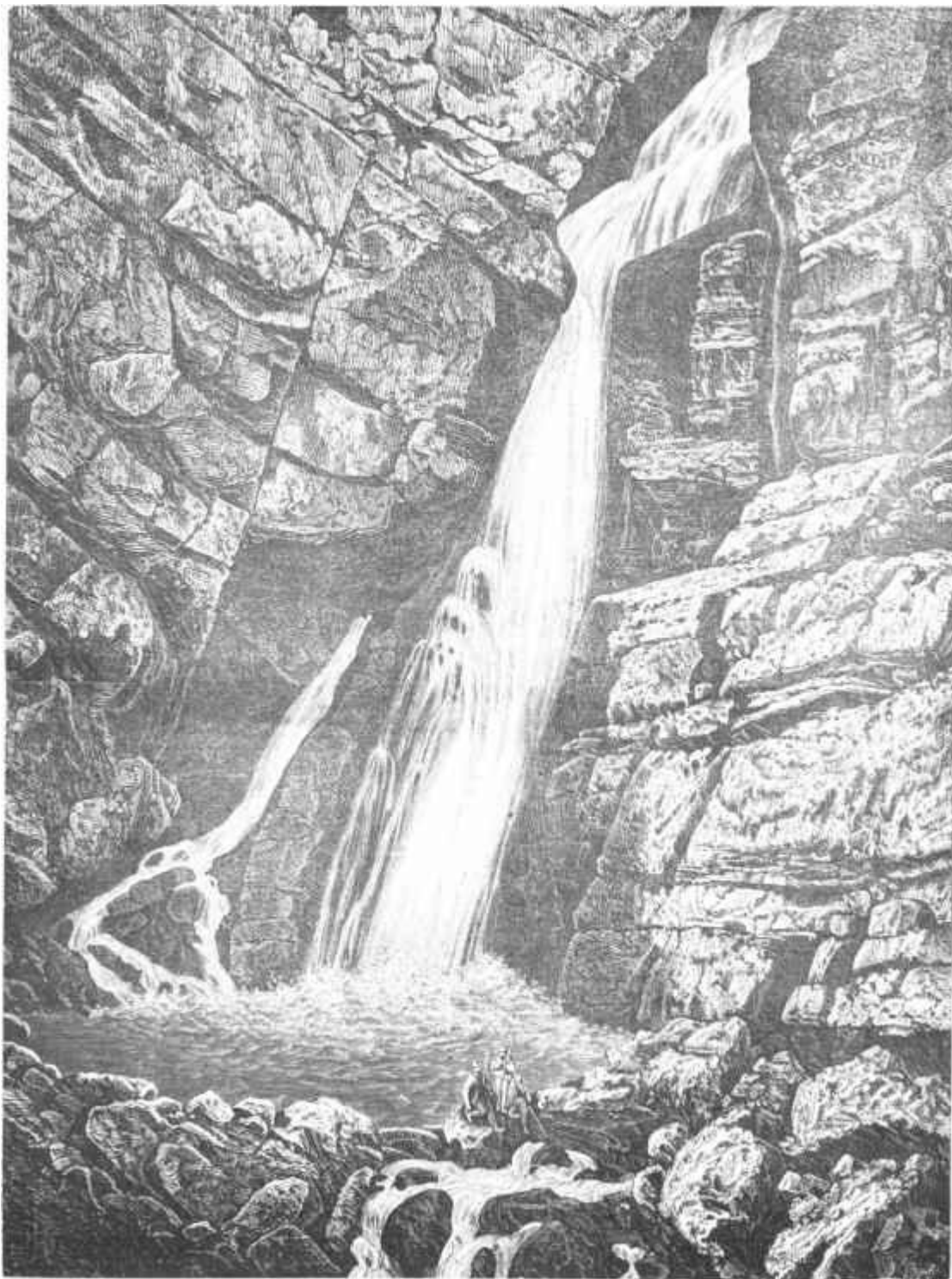
In kak od nje se gore ziblje stena;
Kak skale podkopuje in drevesa;
Kak do nebes leti nje jeze pena!“

Med vsemi slovenskimi slapovi je največja slap Savice, in sicer ne le zato, ker je najmočnejši, ampak tudi zaradi divje okolice svoje. Krog in krog njega kipé namreč proti nebu visoke, strme skale, od katerih otemnelih sten se jako lepo razlikujejo peneče njegove vode. Obiskavanje slapa je od leta do leta mnogoštevilnejše in ni ga gotovo obiskovalca, kateri bi se ne vrnil k navadnemu svojemu poslu iz prelepe okolice njegove veselega in hvaležnega srca.

Družba sv. Cirila in Metoda.

Ko so Slovani v davni preteklosti, iz katere imamo prva zgodovinska poročila o njih, še taval v temi nevere, razširilo se je bilo krščanstvo že dokaj med njihovimi sosedi — Nemci. In vladike nemški so bili pošiljali med slovanske narode glasnike vere, da

v srci pa vedno le ono brezprimerno sovraštvo do rodov slovanskih, jezika in običajev njihovih, katero prav označuje vsa dejanja Nemcev še današnje dni. Naravno je, da se narodi slovanski niso mogli o takih okoliščinah s posebnim veseljem oklepiti novih verskih resnic, ker so

Slap Savice.

jih odvrnejo od zmot malikovanja ter privedejo v cerkev Kristovo.

Zgodovina, verna priča vsega našega trpljenja, vseh težav in nadlog naših, pripoveduje nam, kako so ti nemški misijonarji imeli verske resnice sicer na jeziku,

z jedne strani čuli, da so si po Kristovem božanstvenem nauku vsi narodi jednaki in vsi jeziki sposobni za hvalo božjo, z druge pa videli, kako oholi nemški misijonarji pozdigujejo sebe in nemške sorojake svoje in svojemu in latinskemu jeziku pripisujejo večjo veljavo, nego slovanskemu.

Zdajci z daljnega vzhoda prideta v Panonijo in Veliko Moravsko brata Ciril in Metod. V narodnem jeziku glasila izveličujoče nauke nove vere in opravljata v njem tudi službo božjo. Narod, videč prepevati božjo slavo in hvalo v svojem jeziku, in prepričavši se, da apostola krščanske vere ne namerjata zaničevati in odpravljati ž njim vred od nekdaj vzraslih šeg in navad, zadobi zaupanje do njiju in se trumoma daje krščeovati. In ko so nemški vladike, knezi in duhovniki iz zavisti o prelepem tem uspehu, sumničili sveta brata pri rimski stolici ter se posebno pritoževali o tem, da dajeta slovanskemu jeziku pri službah božjih preveliko prednost: ustala sta proti tej veliki zaroti brata Ciril in Metod samojedina, braneča s prepričujočimi besedami v Rimu samem pravice slovanskega jezika in dosejša konečno tudi, da jih je vidni poglavar katoliške cerkve priznal slovesno in v polnem obsegu.

Čez tisoč let je preteklo od tedaj. Mnogokaj se je predrugačilo od takrat, a jedna stvar je ostala neizpremenjena. To je sovraštvo Nemcev do rodov slovanskih, jezika njihovega in običajev njihovih. V tem so ostali nemški sosede naši, kateri so v teku let sicer dokaj napredovali v omiki in prosveti, še ravno takšni, kakor pradedje njihovi, dokler so še ležali na medvejih kožah in srebali iz volovskih rogov medico in ol. In takisto, kakor našim miroljubnim sosedom, boriti se je sedaj nam proti njihovi brezozirnosti in pohlepnosti: takisto, kakor sta takrat sveta apostola slovanska morala pouzdigovati glas svoj za zatirane in prezirane prednike naše, tako ga morejo danes pouzdigovati prosvetni voditelji naši.

Pod pretvezo prosvete in njenega širjenja prihaja danes nemški volk med slovanske ovčice: omika in napredek mu je plašč, s katerim zakriva svojo pohlepno po gospostvu in odnarojenji. Pod pretvezo prosvete nam je urinil nemški naš sosed svoj jezik v vse javno življenje, v urade in šole, in teškega napora nas bode stalo, predno mu priborimo zopet po sili odvzeto mesto v ti ali oni upravni stroki in po učilnicah.

In ravno na učilnice so obrnili nemški misijonarji prosvete poželjive oči in skrb svojo; kajti jim je znano,

da človeku nazori, katere mu je ucepila šola, ostanejo za ves čas več ali manj merodavni. Zato si mislijo, da bode ponemčevanje med Slovani tem bolje in uspešnejše napredovalo, čim bolje se za nje deluje že po šolah. Ustanovili so si tedaj društvo, kateremu je glavni namen: ponemčevati Slované. To društvo je razprostrlo svoje pogubno delovanje tudi po slovenskih deželah in ni še davno tega, ko je čelo v glavnem našem mestu ustanovilo zavod, v katerem se imajo otroci že v nežni mladosti pripravljati za to, da postanejo kasneje odpadniki, narodni uskoki.

Dolžnost je naša, ustavljati se na vse moči svoje takemu početju; posebno pa je dolžnost naših prvoboriteljev, da se jednako, kakor pred tisoč leti sveta brata Ciril in Metod, potegnejo za pravice in veljavo slovenskega jezika ter razdirajočemu in raznarajajočemu početju nemških pohlepnikov postavijo meje. In z veseljem — pravimo z odkritosrčnim veseljem — beležimo vest, da se ta dolžnost med nami tudi poznaje in priznaje. Objaviti nam je namreč, da se je v nedeljo dne 25. m. m. po posvetovanji nekaterih rodoljubov slovenskih izbral v Ljubljani odbor iz gospodov: Ivana Hribarja, Ivana Murnika, Luke Svetca, dr. Josipa Vošnjaka in Tome Zupana, kateremu je nalog, spisati pravila za ustanovitev slovenske šolske matice, in da je ta odbor že začel izvrševati nalogo svojo.

Zares! lepše bi ne bili mogli končati leta 1884.; lepše ne stopiti v leto 1885., katero je za nas Slované znamenito še posebno zato, ker se bode v njem praznovala tisočletnica smrti sv. Metoda. In omenjeno društvo bode tudi vreden spomin na slavnosti te tisočletnice posebno, ker se namerja krstiti „Družba Sv. Cirila in Metoda“. Ta dva slovanska apostola, katera sta vedno in proti vsakemu branila pravice slovenskega jezika, naj izprosita pri Bogu blagoslova uspešnemu delovanju; ti pa, narod slovenski! poprimi se družbe z vsem naudušenjem, katero zaslučuje tako znamenita in za bodočnost Slovanstva pomenljiva stvar!

—p—p.

K odnošajem na Hrvaškem.

Iz peresa hrvaškega pisatelja.

Narod, prebivajoč ob Dunavu, Dravi, nekoliko Muri na jugu ter razprostirajoč se po večjem delu balkanskega poluotoka, imel je svojo domovino skupno in se imenoval z jednim imenom. Mnogo je prelil krvi, predno je osvojil novo domovino svojo: mnogo je narodov ali narodnih vej izgubilo sled v zgodovini po njegovem prihodu, njemu se umaknilo ali se podvrglo njegovim fizični in moralni moči. Ustrojil si je držav in državice, bil gospodar svoje domovine in živel srečno življenje.

Žal! prehitro so ga z raznih strani začeli napadati sovražniki, uničevati mu srečo, jemati mu svobodo, zatirati mu jezik. Zadajal je sicer še strahu tudi „Velikim“, uničil je moč divjih narodov, katerih niso mogli

uničiti mnogoštevilnejši narodi; obranil je zahodno Evropo od silne povodnji, ali pri tem tudi sam veliko trpel ne samo od onih, proti katerim se je vojskoval, ampak tudi od onih, katerim v prosepah se je vojskoval.

Palo ga je pod silniški jarem. Oslabljenca so uzeli zemelj razni nezahvalni sosede in mu zatirali vse, kar je imel najsvetejšega.

Mnogo stoletij razkosan in z večine podjarmljen narod, pozabil je na svojo srečo in slavo, na svojo nekdanjo moč; pozabil je tudi na svojo skupno ime ter se imenoval in se imenuje z raznimi imeni, nastalimi v pre-različnih okoliščinah, pa tudi z imeni pokrajinskimi, kakor so ga naučili njegovi sovražniki.

V novejših časih se je osvobodil del tega naroda s pomočjo drugih silniškega jarma in si ustrojil državi več ali manj samosvojnih.

Drugi, zahodni del tega naroda je še razkosan, še tlačan, tukaj od jednih, tam od drugih, tam zopet od tretjih sovražnikov; še varan na jeden, drugi, tretji način. Da, v novejših časih se to dogaja v tem večji meri, čim bolj se vzbuja, budi, zaveda, spoznaje svojo moč in imenitnost svojo. On zadaje strah svojim sovražnikom že sedaj, ko se še le začne pravo gibati, zavedati, spoznavati, hrepeneti po svojem združenju, osvobojenju, sreči. Ko se ves zavede in spozna, tedaj bode odklenkalo gospostvu njegovih sovražnikov, tedaj bode dosegel, po čemer je začel hrepeneti. Kar hoče narod, to tudi more.

* * *

Ideje svobode, bratstva, enakosti, zašle so tudi med ta narod; ideja narodnosti ni ga mogla preiti.

Ta se je začela med njim širiti že za Napolejona Velikega, nadahnenega s to sveto idejo in združivšega oni del tega naroda, ki si ga je bil on začetkom tega stoletja prisvojil in kateremu je slavni pesnik Vodnik zapel znano pesem „Ilirija vstan“.

Ideja združenja tega naroda je vodila tudi one naidušene, požrtvovalne može, kateri so pod imenom „ilirskim“ začeli zbirati narodno blago, peti, učiti se, pisati, tiskati novine in knjige, jeden naiduševati drugega, svetovati, poučevati.

S to idejo združenja so bili nadahneni tudi oni moške, kateri še živé danes, kateri so pisali knjige in novine „jugoslovanske“, kateri so imenovali akademijo v Zagrebu „jugoslovansko“, kateri so sploh v svojem duhu in dejanjih objemali celokupni narod.

V tem času pa, ko se je prej na zahodu in vzhodu, našlo protivnikov „Ilirstvu“ in „Jugoslovanstvu“, dokazalo se je pozneje, da „Ilirstvo“ nima nikakega zgodovinskega temelja, po katerem bi se ta narod združil, a „Jugoslavija“ je že zaradi tega nemogoča, ker so že tri države jugoslovanske. Drugače je to etnogeografsko ime, katero nima v državnozgodovinskem pomenu nikake imenitnosti.

Bilo je potrebno drugo izhodišče, po katerem bi se zahodni del tega naroda združil. A to je državno pravo, v zgodovini utemeljeno.

* * *

Jedna država tega naroda, ako tudi v svojih ostankih, ostala je v vseh svojih stoletnih nevihtah nikdar nepremagana, nikdar neosvojena, nikdar nepodjarmljena. A to je Hrvaška — naj se ne pozabi v svojih ostankih.

Ona, po smrti kraljev iz domače vladajoče hiše, tedaj mnogo obširnejša, izvolila je tujo vladajočo hišo za svojo. S tem ni izgubila svoje samostojnosti, ni storila nič drugega, nego to, da je s svojo krono kronala vladarja že drugje vladajočega. Hrvati se niso dali s tem pod tuje kraljestvo, ampak pod tujega kralja. Z Mad-

žarji so postali samo v toliko zavezniki, v kolikor so imeli jedno in isto kronano glavo.

Da je to istina, izrekli so često pozneje o raznih prilikah, a pokazali so dejanski koj po smrti te vladajoče hiše (arpadovske), izvolivši neodvisno od Madžarjev svojega kralja, ko so vsi drugega izvolili za svojega in še le pozneje onega, katerega so si bili izvolili Hrvati (Anžuvinca Karla Roberta).

Pokazalo se je to o vsaki naslednji premembi vladajoče hiše v srednjem veku. Pokazalo se je to sjajno v začetku novega veka, ko je večina tedanjih zastopnikov tedanje Hrvaške izvolila na Cetingi Ferdinanda in njegove moške naslednike iz slavne vladajoče hiše habsburške za svojega kralja, ko je bil od velike večine Madžarjev izvoljen kaka dva meseca pred tem drugi. Ferdinandu so prisegli zastopniki države hrvaške zvestobo, a on njim, da bode čuval vse njihove pravice, pooblastila, zakone in odloke, katere so imeli za prejšnjih kraljev. Izvolili so ga posebno iz uzroka, ker so Habsburžani v onem času bili najmočnejši vladarji, ker so vladali v bratovskih zemljah, bivših za hrbtom njihove tedanje države, ker so se nadejali pomoči za obrambo onih delov, katerih še jim niso bili Turki posedli, in za izpojenje iz onih delov, katere so bili že posedli. Od tedaj, od l. 1527., ni več bilo premembe v vladajoči hiši do Karla III. (VI.), nimajočega moških otrok. Hrvati so hrvaško pragmatsko sankcijo sprejeli prvi, neodvisno od vsakega drugega, neodvisno tudi od Madžarjev, kateri so sprejeli svojo še le dvanajst let pozneje. Hrvati prejemajo s svojo sankcijo ono žensko habsburškega roda in njenega potomka „kateri vlada Avstriji, Koroški, Štajarski in Kranjski in stoluje v Avstriji.“ A kralj, kateremu to oni obetajo, potrjuje jim „vsa prava, pooblastila, svobodščine posamičnim in kraljestvu, obetajoč to za sebe in za svoje moške in ženske naslednike“.

Hrvaška je bila ta čas, kakor tudi poprej in pozneje, in je še danes po zakonu neodvisna v unanjih opravilih, pri sklepanju ugovorov z unanjimi državami, v zadevah vojske, davkov in posojila, uvoza in izvoza: v vsem.

O vsem tem je odločevala ona v svojem zboru.

Pa od časov, ko so se prvič španske in nemške vojske namenile skozi Hrvaško proti Sulejmanu Velikemu in Hrvaški v kratkem času skoro več škodovala, kakor sam Sulejman; od časov, ko sta bili uničeni dve najimenitnejši rodovini hrvaški — imenitni ne samo za Hrvaško, ampak za celo Evropo, za celo krščanstvo —, prihajalo je v Hrvaško vse več tujcev, posebno Nemcev, tako, da je od njih zagrozila Hrvaški nevarnost. Da bi se ta nevarnost odvrnila, združili so se stanovi hrvaški tesno z Ogrji ter odločili leta 1790., da imajo urejati svoja državna opravila v društvu s kraljevino ogrsko. Ali tudi tukaj so bili previdni. Odločili so, da se zakoni, napravljeni v skupnem zboru, proglašujejo v hrvaškem zboru in da se bodo proglasili za veljavne samo oni, katere bode sprejel hrvaški zbor brez ugovora. (Dalje prih.)

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Iz male, ali častne vrste slovenskih umetnikov nam je iztrgala neizprosna smrt jako imenitnega in darovitega zastopnika na polji umetnosti, slavnoznane Janeza Wolfa, učitelja našima že po vsi Evropi znanima bratoma Janezu in Jurju Šubicu, kakor tudi Simonu Ogrinu. Janez Wolf je umrl dne 12. decembra preteklega leta na potu, ko se je iz kolodvorskih ulic vozil v deželno bolnišnico.

Janez Wolf se je porodil 1825. leta v Leskovci na Dolenjskem. Živel je torej 59 let, 59 let trpljenja in oskudnosti, kajti vse življenje svoje se je boril za obstoj svoj, in še zadnje dni, ko je že ležal na smrtni postelji, zarubil mu je brezsrčni upnik vse slikarsko orodje, a domači ljudje, videvši, da že umira, niso ga marali doma, ampak so ga poslali, zapuščenega od vsega sveta, v kočiji v bolnišnico. Toda revež ni dokončal svojega zadnjega križevega pota, ker je izdihnil še na potu blago in nesmrtno dušo svojo. S prva se je pisal Pajer: bil je namreč nezakonski otrok in je pozneje izpremenil ime svoje. Od leta 1843. pa do leta 1851. je bil vojak v Benetkah, Rimu in Jakinu, postavši nadporočnik in polkovni adjutant. Vojaštvu se je odpovedal prostovoljno ter se je posvetil umetnosti, za katero je bil ves unet. Toda tu je imel malo sreče; služil je tako malo, da si je revež hodil z lončkom po hrano v franjevske in kapucinske samostane. Prišedši v Ljubljano, zaslul je koj za izvrstnega umetnika in je prve slike svoje podpisaval z imenom: „Janez iz Leskovca.“ Na Kranjskem je gotovo ni cerkve, v kateri ne bi bilo kake freske Wolfove; mnogo teh prekrasnih fresk krasí ljubljansko stolno in franjevsko cerkev. Pokojnik bi si bil lahko v tujini več zaslužil, nego pri nas, ali mož ni mogel zapustiti domovine svoje, katere se je iskreno oklenil z vseni mislimi svojimi, služec ji sveto, kakor pravi pesnik, v vsem trpljenji svojem. In zato: Slava imenu njegovemu!

Prvega zvezka Simon Gregorčičevih poezij je izšel ravno pred božičnimi prazniki drugi pomnoženi natis v prekrasni obliki. Simon Gregorčič je ljubljene slovenskega naroda v pravem pomenu besede. Saj pa to tudi zasluži, kajti njegove iz dna čutečega srca in pesniške nepokvarjene duše izvirajoče poezije so tako nežne, kakor limbarjevi cveti, tako krasne, kakor luč jutrnje zore in tako ljubke, kakor otročji smehljaj. Prihajajoče iz srca, našle so tudi takoj pot v srca vseh Slovencev, česar je najboljši dokaz to, da so v dobrem poldrugem letu doživele že drugi natis. Le temu, kateri sta založila Kleinmayer in Bamberg, dodal je pesnik štiri nove cvetke iz lepega svojega pesniškega vrta, namreč pesmi: „Dražba“, „Nevesta“, „Selitev“ in „Uzori“, katere so vse tako lepe in dovršene, da je težko reči, kateri bi dali prednost. Prepričani smo, da bode slovenski narod po drugem natisu segel isto tako, kakor po prvem; pesnika pa prosimo, naj bi narod svoj, kateri se s takim pijetetom obrača k njemu in ga obožava, skoro razveselil z izdajanjem drugega zvezka. — Naj nam bode o ti priliki dovoljena še jedna opomnja. V listku nekega slovenskega časnika je kritikoval nekdo poslednje dni Gregorčičeve poezije tako, da ne moremo te kritike imenovati drugače, nego — frivolno. Mi dotičnega gospoda zagotavljamo, da se tako, kakor sklepa on, daje pisatelju vsakega dogmatskega dela očitati verska mlačnost in iz vsake pobožne pesmi brati panteizem, kar oboje on očita uzornemu duhovniku in zvestemu katoličanu — Simonu Gregorčiču. Ali mar pokojni vladika dr. Jan. Zl. Pogačar ni poznal dolžnosti pravega katoličana in ali jih morebiti ne poznaje zvezda svete cerkve, Josip Juraj Stross-

mayer? In vendar je prvi Gregorčiča odlikoval in občudoval; in vendar ga — kakor prav dobro vemo — spoštuje poslednji. Tedaj gospod kritik! previdnejše in ne pozabite nikdar lepega nauka svetega cerkvenega očeta — in omnibus caritas!

Prav poučno poglavje o nemčurskem gospodarstvu nam podaja ravnokar padla eskomptna družba kranjska. Ustanovljena s 150,000 goldinarjev delniške glavnice, spuščala se je v tako vratolomno delovanje, da je dovoljevala posamičnikom — in to še celo obrtnim in drugod že do vratu zadolženim trdkam — posojila v zneskih do 300,000 goldinarjev, tedaj še jedenkrat toliko nego je iznašala vsa nje delniška glavnica. Poleg tega pa se pri tej družbi — v katere upravnem svetu in ravnateljstvu so sedeli sami najljutejši nasprotniki našega naroda in najboljše „v ognji skušeni“ nemčurji — pri dovoljevanji posojil posamičnim osebam ni gledalo ravno na absolutno potrebno varnost, ampak se je sodilo le po lici. Če si bil kakemu upravnemu svetniku ali ravnatelju persona grata; in pa posebno, če nisi bil prehud narodnjak, dobil si posojila, kolikor si ga hotel, kar tako brez drugih velikih „sitnosti in nepravil“, kakeršne napravljajo drugi denarni zavodi. — In ravnatelj? — Da, ravnatelj! Ta je bil prav za prav gospodar vsega, in gospodje upravni svetniki, ne da bi nadzorovali njega in poslovanje njegovo, niso imeli drugega opravka, nego lepo in slepo pritrdjevati vsemu delovanju njegovemu. On pa je denar delničarjev in — zapomnimo si dobro, uložnikov — jemal in zapravljaj, kar mu je bilo tem lažje, ker so se mu prav lahkomišlno prepuščali blagajnični ključi. Konečno mu ni preostalo nič drugega, nego se ustreliti.

Nemčurska gospoda se je dosle o vsaki priliki prav bahala s finančnimi svojimi kapaciteti in uzornim gospodarstvom po svojih društvi in v javnih upravah in če je le količkaj mogla, očitala je nam ponesrečeno banko „Slovenijo“. Voila! gospoda nemčurji, govorite sedaj! Ta najnovejši dokaz izrednih vaših finančnih zmožnosti, prikazuje se nam v mnogo žalostnejšem okvirju, nego banka „Slovenija“: kajti pri tej so vsled nevednosti in neumnosti izgubili delničarji del svoje delniške glavnice, členi pa nič: v tem ko pri „eskomptni družbi“ vsled malo marnosti in izneverjenja izgube delničarji vso glavnico in uložniki — ki so se zanašali na poštenost uprave — kolikor se daje dosedaj preračunati, vsaj 50% svojih ulog. — O vi, politični bankrotirci! sedaj ste dokazali, da tudi v finančni upravi znate dovesti do — „poloma“.

„Glasbena Matica“ je ravnokar razposlala svojim udom naslednje krasne glasbotvore: 1. Slovo. Pesen Borisa Mirana. Uglasbil za moški zbor in tenorsolo Anton Nedvč; 2. Osem napetov za moške glasove, zložil Anton Foerster. To so zbori: Pjevajmo! Pobratimija, Bohinjska, Zdravica, Napitnica, Sokolska; čveterospeva: Nočni pozdrav in „Njoj“; 3. K tebi srca povzdignimo! Maša druga, za moški zbor uglasbil Anton Nedvč; 4. Darilo. Besede Vilharjeve. Samospev za srednji ženski ali moški glas spremljan s klavirjem, uglasbil Anton Nedvč; 5. Pozdrav iz daljave. Parafraza za klavir, zložil Hrabroslav Volarič. Op. 2. — Glasbena Matica ima malo udov, a vendar jim daje toliko in tako lepih glasbotvorov za dva goldinarja! Zato želimo, da bi jo Slovenci bolj podpirali in vestnejše skrbeli tudi za ostale narodne zavode naše, kajti samo njih ljubezen in podpora bode nam pouzdignila domačo umetnost in znanost.

Matija Majar Ziljski, vredni naš starina, čegar sliko je prinesel „Slovan“ v 27. številki 1884 in čegar delo: „Ciril in Metod“ priobči družba svetega Mo-

horja leta 1885. v posebni lični in slavnostni knjigi v spomin tisočletnice Metodove, biva še vedno v Pragi. Oči so mu še vedno slabe. Mrene na očeh nima, zato ga tudi ne operujejo, kakor so to storili njegovemu rojaku Andreju Einspillerju v Celovci; celo se vidi, da so mu oči že močnejše, tako da dični starina živi vendar zadovoljno in čaka na milost božjo, da bi zopet jasno videl. Živi pa, ako tudi v velikem mestu prebivajoč, tako samotno, kakor na Križni gori (pri Celovci); ne hodi v družbe, ker je na pol slep. Slovenske liste si daje večkrat prebirati, da zve, kaj naš svet dela. Ne piše v nobeden list, ker pravi: Kranjski listi se prepirajo, jaz pa se ne znam ujedati in prepirati tako nepristojno, kakor je sedaj navada. Vrli Slovan! bodi nam zdrav!

Davorina Trstenjaka najnovejše delo: „Wendland de Graz“ je lepo ocenil in pohvalil v 50. številki „Vienca“, sotrudnik naš, vseučilišni profesor dr. Fr. Celestin. — Isti ocenitelj omenja tudi v isti številki Vošnjakove razprave: „Ob agrarnem vprašanju“ (Ponatis iz Letopisa „Matiče Slovenske“) in razvija korenito vse glavne misli pisateljeve.

Tržaški vladika Glavina je, kakor znano, mož, kateri se vedno in v vsem pokarja baronu Depretisu ter zategadelj tudi ne more biti prijazen narodnemu prizadevanju in jeziku našemu. A okolnosti so ga vendar prisilile, da je postal nehoté branitelj našega jezika. V čisto slovenskem Skednji pri Trstu so poučevali namreč otroke krščanski nauk v italijanskem jeziku. Ker se pa vsled tega otroci niso mogli naučiti ničesar, ukazal je vladika Glavina, da se mora krščanski nauk učiti v slovenskem jeziku. A tržaškega magistrata krejaturam to ni bilo všeč. Zato so se pritožile proti tej vladiki naredbi pri deželnem šolskem svetu in ta je res zrušil ukaz vladikin ter izdal naredbo, da se ima krščanski nauk poučevati zopet v italijanskem jeziku. — To je pač jako zanimiva in poučna stvar. Zanimiva zato, ker vidimo vladiko Glavino, kako se bori za slovenski jezik; poučna pa zato, ker c. k. deželni šolski svet protezuje na obalah Adrije italijanščino proti slovenščini na škodo verskemu pouku.

Čitalnica ljubljanska je imela pretekli petek občni zbor. Predsednik dr. vitez Bleiweis je razložil delovanje odborovo in društva, tajnik g. E. Lah je podal letno poročilo, a g. Kadilnik je poročal o čitalnični blagajnici. Na tem zboru je bil per acclamationem izvoljen za častnega uda mnogozaslужni in izvrstni narodnjak g. dr. Zupanec. — V odbor so bili voljeni: vitez Bleiweis, dr. Derč, Drenik, Jeločnik, Kadilnik, Križaj, E. Lah, Ledenik, S. Noll, M. Pakič, Rohrman, Stegnar, Sós, A. Trstenjak in V. Valenta.

Na Stevana dan se je predstavljala v deželnem gledališču našem žaloigra Körnerjeva: Zrinjski ali krščanskoturška vojska, katero je preložil na slovenski jezik J. G. — Ne bomo omenjali vsebine in motivov njenih, ker se bode vse izpustilo iz igre, kar žali slovanski čut, in se torej nadajamo, da bode igra popravljena v zgodovinskem oziru še bolj naudila naše občinstvo. Zadnjič je bilo gledališče polno. Krasno opravo hrvaško so dobili naši igralci iz Zagreba. Naj samo kratko omenimo, da se je v naslovni ulozi izborno odlikoval g. Kocelj; takisto gospici Zvonarjeva in Vrtnikova, a izmed gospodov: Danilo (Juranič), Slavko (Mehmed Sokolovič), Viharjevič (Vilaky), Dobrnik (Soliman), Volkovič, Cvetko, Perdan, Gorenjski in Verovšek. —

Najslavnejše politično društvo naše, „Slovensko društvo“ mariborsko, imelo je dne 28. m. m. svoj občni zbor, na katerem se je sprejelo naslednjih sedmero resolucij:

1.) Slovenci avstrijski nosimo ogromno večino vojaških in davkovskih bremen in potrebujemo v svoj duševni in gmotni napredek dejanske enakopravnosti svojega jezika v šolah, uradih in javnem življenju.

2.) Slovensko društvo konstatuje v svojem občnem zboru dne 28. m. m., da se je za dejansko izvedbo v 19. členu osnovnih pravic nam zagotovljene jezikovne enakopravnosti pri nas Slovencih in sploh Jugoslovanih v zadnjih 6 letih malo ali nič ni zgodilo. Posebno teško še zmerom pogrešamo: slovenskih stolic na graškem univerzitetu, paralelk na slovenskih gimnazijih, slovensko učiteljske v Mariboru.

3. V dosego dejanske enakopravnosti zmatramo za neizogibno potrebno, da Slovenci od Trsta do Mure in Novega Mesta do Beljaka v prihodnjih volitvah za državni zbor izvolimo takšnih poslancev, ki bodo zraven koristi svojega volilnega okraja, gledali tudi na koristi celega naroda slovenskega, in vstopivši s primorskimi, isterskimi in dalmatinskimi Hrvati v poseben klub pokušali nam priboriti naše narodne pravice v vzajemnem postopanju s češkim, poljskim, rusinskim klubom in nemškimi konzervativci.

4. Brezozirno za nas Slovence žaljivo postopanje nemške liberalne večine v zadnjem zborovanju deželnega zbora štajarskega nam je nov dokaz, da ondi nimamo pričakovati pravične ocene naših narodnih tirjatev ter smo prisiljeni z nova zahtevati v Spomenici do visokega ministerstva notranjih zadev kot potrebno izraženo ustanovitev namestnega oddelka za spodnje Štajarsko v Mariboru ali Celji.

5. V deželnem šolskem svetu v Gradcu Slovenci nismo zastopani in je sploh tako sestavljen in očitestno odobrava in podpira naši slovenski narodnosti sovražne težnje nemškega šulferajna, da ne moremo pričakovati od njega uspešnega delovanja naši slovenski narodnosti na korist v zmislu tiste enakopravnosti, katere je naši materinščini slovesno zagotovljena v 19. členu državljskih pravic.

6. Slovensko društvo sklone poslati prošnjo državnemu zboru, naj bi se za spodnje Štajarsko v Mariboru ustanovila trgovinska in obrtna zbornica.

7. Občni zbor izreče nujno željo, naj vsi spodnještajarski trgi, ki še ne volijo v mestnih skupinah, prošnje nemudoma odpošljejo državnemu zboru, da bodo vsprejeti v dotično mestno skupino.

Po vsi pravici se moremo ponášati, da si je „Slovensko društvo“ mariborsko, katerega pametno in trezno ter zato tudi uspešno delovanje je splošno znano, osvojilo v tretji in sedmi resoluciji nazore, katere smo zagovarjali mi prvi med vsemi slovenskimi listi. Sploh pa nam vse resolucije jako ugajajo, kajti so nam živ dokaz, da med našimi brati v zeleni Štajarski veje in politikis vse drug, svežejši zrak, nego na priliko v eksekutivnem odboru ljubljanskem, in da se med njimi ni še preživelo moško, ustrajno in odločno delovanje.

Državni jezik ali kali? Znano je, da so se nemški državni poslanci borili za to, da bi se bil nemški jezik proglasil za državni jezik v Avstriji. S tem so hoteli doseči neko večjo vrednost nemškega naroda od slovanskih, kateri čedalje zavednejše terjajo svoje in svojega jezika pravice. Načelo, katero je izrečeno v državnih osnovnih postavah, in katero priznaje vse jezike in vse narode države za enakopravne, je sicer podrlo ta predlog; a če opazujemo natančnejše ravnanje vlade, videli bomo, da nemški jezik zmatra nekako eo ipso za državni jezik. — Ravnokar je dal trgovinski minister razglasiti, da se po novem letu smejo rabiti tudi dopisnice, izdelane v velikosti dosedanjih v privatnih tiskarnah, toda — in sedaj pride glavni pogoj — ako imajo na čelu napis „Correspondenzkarte,“ Se le poleg tega napisa se sme dati natisniti tudi napis v kakem drugem jeziku. Ali ne diši to po državnem jeziku? Kje je ravnopravnost drugih jezikov, ako se jim na prometnih listinah, izdelanih v privatnih tiskarnah, priznaje še le podrejeno mesto?

Ostali slovanski svet.

Občni enciklopedijski slovar! — To sicer ni nova misel na slovanskem jugu, kajti že leta 1871. je Stojan Bošković, redni član srbskega učenega društva v Belem Gradu, predlagal: „da se srbsko učeno društvo dogovori s Srpsko Matico v Novem Sadu, z jugoslovansko akademijo v Zagrebu, z bolgarskim književnim društvom v Brailu in Bukureštu in z našo Matico v Ljubljani, ter izda občni slovar znanja in nauk za srbskohrvaški, slovenski in bolgarski narod“. Vender se te uzvišene misli niso mogli lotiti pisatelji, ker je sam Rački izjavil, da še mi nismo sposobni za to velikansko delo. In z'aj po desetletji nam naznanjajo profesorji oseški, na čelu jim dr. Zoch in J. Mencin, da so se namenili izdavat enciklopedijo. Dobili so na svojo stran mladega podjetnega tiskarja, Osečana Dragotina Laubnerja, kateri bode ves svoj imetek uložil v to podjetje. Tudi vladika J. J. Strossmayer je obečal podporo. Slovar bode obsežal do 60.000 besed; izšel bode v 5 knjigah, po 50 tiskanih pol obsežnih, in bode veljal okoli 30 goldinarjev. V Slovarji se bodo ozirali pisatelji posebno na Hrvate in Srbe, kakor tudi na ostale Slovane. Iстина je živa, da je Osek postal nekako središče hrvaškega gibanja v Slavoniji. Ondu namreč izhaja list: „Hrvatska pčela“; ondudaje profesor Nenin geometrijo za realke, a profesor Orešković je ravno izdal zgodovino francoske književnosti; istina je, da so profesorji in učitelji oseški delavni in ustrajni pisatelji, ali vender, da so se namenili izdajati tako velikansko delo, to nam priča o njihovem brezmejnem pogumu. Zagrebški pisatelji imajo tri javne knjižnice, vseučilišče, akademijo, in vender se ne upajo lotiti dela, ker znajo moči in težave svoje. Zato pa se tem bolj res prav čudimo tudi mi Slovenci, da so se profesorji oseški poprijeli takega dela, seveda s pomočjo vseh hrvaških pisateljev, ali vender brez vseh ostalih navedenih pripomočkov, ki jih ima Zagreb. Toda plemenito podjetje že zdaj tudi mi veselo pozdravljamo in čestitamo Osečanom iz vsega srca, da se njihova misel uresničuje, želeč iskreno, da bi v tem delu bila dostojno zastopana tudi slovenska književnost naša, katera naj bi se v tem monumentalnem delu še bolj združila s srbskohrvaško v prid vsemu Jugoslovanstvu. Delo že napreduje: sam Strossmayer bode spisal zgodovino vladikovine djakovske, prof. dr. Lobmayer članke o medicini in higijeni itd. Razven Hrvatov se je oglasilo dokaj Rusov, Poljakov, Čehov in Bolgarjev, kateri imajo delati za napominani slovar. Bog daj, da se jim pridružijo tudi Slovenci; Bog daj tudi, naj osnovatelji ne opešajo koj v početku, ampak naj težavno, a častno nalogo dovršijo srečno. Torej enciklopedijski slovar bodi nam presrečno pozdravljen!

Rodoljubnost dveh trgovcev zagrebških Kočonde in Nikolića je obogatila ne malo glasbeno slovstvo hrvaško. Napominana moža sta namreč izdala in založila jako priljubljeno opero Zajčevo: Nikola Šubić Zrinjski, za katero je zložil besede znani pesnik Hugo Badalić. Temu jako ukusno prirejenemu izdanju iz litografskega zavoda Albrechtovega se tudi mi tem bolj veselimo, ker je to prva hrvaška tiskana opera, 156 strani obsežna, in tudi za klavir urejena, ali kako, da se more tudi peti. Hrvaškim besedam je priložena tudi italijanska preloga Gian Paola Carminatija, s kratka: skladatelj in izdavatelj sta nam podala delo, s katerim se lahko okoristi Hrvat in tujec. Cena ti operi je šest goldinarjev, kar gotovo ni veliko, ako pomislimo, da jednaka izdanja stranskih oper stanejo po 10 do 20 goldinarjev.

Zmerom se veselimo, kader nam je naznaniti kako novo delo Zajčevo. Ta vrli umetnik hrvaški zasluži zarad glasbenega talenta svojega naše popolno zanimanje in priznavanje. Iz poročil zagrebških listov zve-

damo, da Ivan plemeniti Zajec zлага novo narodno opero hrvaško, za katero bode porabil zgol narodne napeve in tako zvršil delo, s katerim bode pokazal zakotnim kapelnikom, da ni dovolj za narodno opero, da se uplete vanjo samo ali pa posname kak naroden motiv, ampak da je ta motiv treba umetno predelati.

„Vrač“ (vrač: zdravnik; vračiti: zdraviti, Štajarsko) ili pouka o ustrojstvu čovječjega tela, o čuvanju zdravlja i o poznavanju i liečenju najvažnijih i navadnih bolesti — to je polni naslov popularnemu medicinskemu delu, katero je napisal in izdal Mr. Šišman Söjtöry, zdravnik, vitez kralj. srbskega takovskega reda in lastnik kralj. srbske bojne kolajne; dobiva se po 1 gld. 20 kr. pri pisatelji (Zagreb, Marije Valerije ulica 4.) — Söjtöry je bil mnogo in mnogo let zdravnik v Hrvaški, Slavoniji in Srbiji, poznaje narod in jezik, kar se vidi iz knjige, katera je pisana v čistem in lepem zlogu. Knjiga ima ta poseben namen, da prežene iz naroda stare predsodke o zdravništvu in da prepriča narod, da je pomoči v bolezni treba iskati ne pri babi, ampak pri zdravniku. — „Vienac“ hvali jezik pisateljev, a „Narodni List“ pa pravi: Djelo je pisano prilično pučki i razumljivo, ali jezik nije na svakoj stranici jednako čist, nego za čudo mienja od najlepših fraza do najnepravilnijih oblika.

V zadnjih sejah jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti sta brala dva člana jako zanimive razprave: Tade Šmičiklas: „O postanku banstva kod Hrvata“, a dr. Fran Marković: „Nikole Grčetića Dubrovčanina dijalog o ljepoti.“

Prezashžno „Društvo sv. Jerolimara“ ravno kar razpošilja knjige društvenikom svojim. Društveniki dobivajo po petero knjig: 1.) Nauk o domaćem uzgoju (spisal Fr. Filipašić); 2.) Voćarstvo (spisal Fran Kuralc); 3.) Supruga (žena), prava kršćanka (spisal Izidor Paulić); 4.) Domaća perad ili živad (spisal A. Hajdinak); 5.) Danica, koledar za l. 1885. —

Vrli novelist hrvaški Ferdo Becić (Fedor Brestov) namjerja dati na svetlo vsa dozdajnja svoja novelistična dela v posebnem izdanju. Vsa dela bode predelal in vsebina bode knjigi I.: Kletva nevjere (roman); II.: Povesti: Slučaj ili sudbina; Montecchi i Capuletti, Persa; III.: Povesti: Hajdukova draga, Lajtmanuška deputacija, Kapetan Katinčić in San spasitelj; IV.: Povest: Zavjet in še dve novi povesti; V.: Vukićev most in še dve novi povesti. Prva knjiga se že tiska in izide ta mesec.

Kdo iz Jugoslovanov ni še čul o Bunjevcih in Šokcih? Kdo ne poznaje teh Hrvatov v Bački? Njih ime nam je sicer dobro znano, menj pa njih slovstveno delovanje, kakor tudi bratov njihovih v šopronski in mošonski županiji na Ogrskem. Teh Hrvatov malone da ne poznamo, ker jih je nemila usoda odtrgala od nas, kakor nemilostno se trga materi jedini otrok iz naročja; da, in mi jih ne poznamo; da celo se zahteva, da jih ne smemo poznati, da ne smemo z njimi sočustvovati, ker je to nevarno in škodljivo državi! In vender naj vsaj pogledamo po širnem slovanskem svetu, kaj nam delajo bratje; pogledjmo v Bačko, kjer imajo Hrvati lep leposloven list: „Neven“, kateri izhaja vsakega meseca v Zomborji, a urednik mu je M. Mandić v Katymarji. Tu se vidi lepa prikazen: neki sotrudnik svetuje uredniku, naj zavrže ikavščino in se poprime hrvaškega pravopisa. Bog daj v prid uzajemnosti!

Vsakdo se veseli, kader vidi, da si je kateri stan v svesti naloge in poklica svojega. Hrvaško učiteljstvo, katero je ravno kar slavilo desetletnico novega šolskega zakona, dokazalo je do dobra v teh kratkih letih, kako je znatno napredovalo. Ako pomislimo, da si

je „Pedagogijski književni zbor“ v Zagrebu nakopičil v trinajstih letih svojega imenja od 25.000 goldinarjev in še vrhu tega izdal kakih 50.000 goldinarjev za izdavanje knjig in listov, to moramo vsekakor priznati, da je to učiteljstvo zavedno in, kar je največ vredno, delavno. Toda učiteljstvo hrvaško noče tukaj stati. Plemenita misel, izrečena pri prijateljski mizi, da je učiteljstvu treba dostojnega zastopnika, kateri bode ponosna priča zavednosti, rodoljubja in požrtvovalnosti hrvaške misli, da je treba učiteljstvu „Hrvaškega učiteljskega doma“, ta misel, pravimo, naidušila in pridobila je vse učitelje za se, tako, da se, že po vsi trojedni kraljevini nabirajo dobrovoljni doneski. To podjetje podpirajo učitelji hrvaški in zato bode njih novi dom še poznejšim rodovom naznanjal slavo njihove učiteljske uzajemnosti in ljubezni.

Dr. M. E. Weiser, okrajni zdravnik v Hvarju, izprožil je misel, ustanoviti „Domači hvarski muzej“, kateremu je voljen podariti raznih predmetov v vrednosti do 200 goldinarjev.

Jugoslovani še nimamo posebnih knjig o modernih literaturah, n. pr. o francoski, angleški itd. zato nas tem bolj veseli, zato z veseljem pozdravljamo prvo stopinjo v tem oziru. V Oseku je ravnokar prišla na svetlo: Kratka poviest francoske književnosti, priredil Alfred Orešković, pravi učitelj kr. velike realke v Oseku. Knjiga obseza devet tiskanih pol in stoji 1 goldinar (in 5 kr. za poštnino) pri tiskarji Dragotinu Laubnerji, Osek, Gornji grad, Kapucinska ulica br. 6. — Kritika se jako povoljno izraža o tem delu.

Mestni zastop zagrebški je te dni med ostalimi sprejel tudi pisatelja g. Kumičića za meščana, katerega noče vladna stranka v saboru nikakor priznati za narodnega zastopnika, češ, da nikjer na Hrvaškem postavno ne pripada. Pravi razlog temu uporu tiči pa le v tem, ker je Kumičić pristaša stranke Starčevićeve. V ostalem je to reč, kakor sem rekel, naš mestni zastop rešil in zdaj je g. Kumičić ne le pripadnik mesta Zagreba, ampak celo njegov meščan in kot tak bode neki vendar le smel biti narodni zastopnik.

Ponemčevanje Bosne. Ko so se Nemci in Madžarji na vse mogoče načine upirali proti temu, da bi se Avstrija širila na jugovzhodu, bili smo mi Slovani jedini, kateri smo z veseljem pozdravljali vse njene korake glede okupacije Bosne in Hercegovine. Šli smo celo še dalje. Bili smo namreč prepričani, da bi si velemoč njena pridobila temveč priznanja in naravne podlage, čim bolj bi se oslanjala na prevažne jugovzhodne in do najbolj oživiljenega morja raztezajoče se slovanske dežele.

Moramo pa odkritosrčno priznati, da smo o kulturni misiji njeni in o državniški modrosti njenih svetovalcev imeli mnogo boljše mnenje, nego ga imamo sedaj, ko nam pričajo mnoga poročila in mnoge žalostne izkušnje, da si bode naša država v omenjenih dveh deželah priredila z jednostranostjo, tesnosrčnostjo in slepo osebno strastjo nekaterih, Slovanom nenaklonjenih merodavnih mož, v njih tako stanje, kakersno je bilo pred letom 1867. na Ogrskem.

Najvažnejše vprašanje v razvoji in napredku posamičnih držav je danes pač narodnostno vprašanje. V nenaprednih, na niski stopinji stoječih narodih, kjer se naravni narodni razvoj tako rekoč sam po sebi umeje, more se to vprašanje primerjati spečemu levu. Gorje ti, ako ga prebudiš s svojimi nespametnimi nagajivostimi.

Tako nespametno in nevarno igro pa igra sedaj avstrijska birokracija v Bosni in Hercegovini. Ne da bi se spoštoval narodni jezik in narodne šege, začelo se je uvajati prav po onem bahovskem sistemu, ki je v naši državi prinesel že toliko zlega, najbrezozirnejše ponemčevanje. Narod, ki je bil za krutega turškega nasilstva kljub vsemu brezzakonu vendar le vaje tega, da se nikdo ni dotikal naravnih pravic njegovega jezika, maja z glavo ter se povprašuje, kam misli vse to. Sedaj še pač ne ve tega, ali kedar spozna, tedaj bode tem večja osuplost, a tudi — remonstrovanje njegovo.

Ali se v Avstriji merodavni državniki res še niso prepričali, da se mora vsako umetno in nasilno potlačevanje te ali one narodnostne individualnosti konečno hudo maščevati? — — —

Vabilo na naročbo.

Denašnje številko pošiljamo na ogled mnogim rodoljubom. Iz nje se morejo prepričati, da je „Slovan“ po obliki in vsebini list, kakersnega dosle še ni bilo v Slovencih in da zato res zasluži obilnega razširjanja.

Ako pomislimo, kako so med nami razširjeni nemški ilustrovani listi, kateri navadno nimajo drugega za Slovanstvo, nego zaničevanje in slabe dovtipe, in kateri se z večine odlikujejo z orjaško nevednostjo o vseh slovanskih zadevah, priznavati se mora tem bolj prizadevanje naše in delati za to, da „Slovan“ v slovanskih rodbinah izpodrine omenjene liste.

Le od obilne podpore slovenskega občinstva je odvisno, če se bode naš list razvijal in dovrševal tako, kakor bi želeli. Duševne podpore mu je zagotovljene v obilici od najboljših pisateljev slovenskih.

Kakor v prvem letniku, skrbeli bomo tudi v drugem za lepe slike, katerih bode „Slovan“ v vsaki številki prinašal po dve ali tri. Pri izbiranju slik bomo podajali le slike s slovanskega sveta, predočevali tedaj bralcem svojim slikarska dela slovanskih umetnikov, podobe slavnih slovanskih mož, prizore iz življenja raznih slo-

vanskih narodov, nošnje njihove in razne kraje obširnega sveta slovanskega. Naročili smo tudi več izvornih portretov, iz katerih omenjamo posebno ona: slovenskega mecena in pisatelja: vladike Slomška in prvobornika našega: Luke Svetca.

Komur je tedaj do tega, da se seznani s slovanskim svetom in duševnim življenjem njegovim, naj si naroči naš list, kateremu je cena tako mala, da ga z ozirom na to, kar podaja naročnikom svojim, smemo po vsi pravici imenovati najcenejši slovenski list.

Velja namreč za unanje naročnike po 4 gld. 60 kr. za vse leto, 2 gld. 30 kr. za pol leta in 1 gld. 15 kr. za četrt leta; za ljubljanske naročnike pa 4 gld. za vse leto, 2 gld. za pol leta in 1 gld. za četrt leta. Za dijake velja znižana cena: 3 gld. 60 kr. za vse leto, 1 gld. 80 kr. za pol leta in 90 kr. za četrt leta.

Naročnina naj se blagovoli pošiljati po priloženih poštinih nakaznicah.

V Ljubljani, dne 1. januarja 1885.

Lastništvo in uredništvo „Slovana“.

Razne novice.

Prekop panamski v Ameriki je ogromno delo našega veka, katero bi moralo zaspiti, da mu ni na čelu mož železne volje, kakor je Lesseps. Ta prekop je jako važen za svetovno trgovino. Jasno je, da se bode s tem potom med obema Amerikama prihranila polovica časa, kar se ga potrebuje za pot med Londonom in San Franciskom ter med Havrom in San Franciskom. In vender protivniki ugovarjajo, da se bode pozno izplačala glavnic 600 milijonov, katere je treba, da se ta kanal dovrši. Podjetniki lokazuje s številkami, da vsota, katere se bode potrošila, ni prevelika proti prekopu, od katerega bodo imeli lep dobiček. Upajo, do bod to veliko delo gotovo leta 1888., ker če tudi dela vsak dan 40.000 delavcev s stroji, ima se izkopati ogromna množina zemlje od 110 milijonov četvernih metrov. Ko bode ta prekop gotov, imel bode častno mesto v kulturni zgodovini poleg prekopa sueškega in tunela gotthardskega.

Slikar brez rok! Ruski listi pripovedujejo o slikarji, kateri gotovo nima vrstnika. V guberniji sa-

marskem živi v kmečki hiši slikar brez rok. Ubogi človek je prišel brez rok in z nezdravimi nogami na svet in nobeden človek ni slutil, da se bode mogel revež kedaj sam živiti. Že malega revčeka so jako veselile slike, kar jih je bilo v hiši njegovih roditeljev. Zagledavši prvič svinčnik in spoznavši njegov pomen, prijel je to nepomenljivo orodje z zobmi in je jel na mizi delati črte in kroge. Od tega časa ni se več mogel ločiti od svinčnika, zahteval je papirja in je „risal“ na njem. Za ta veliki nagib siromaka zvejo skoro sosedje, učitelj in duhovnik. Učitelj ga je poučeval v risarstvu in koj se je pokazal prvi samostojni uspeh „brezrokega“ slikarja: koj se je videlo, da ima mnogo naravnega daru ter bi lahko, ako bi imel roke, postal prvi umetnik. Ali tudi krez rok je dosegel toliko dovršenosti, kakeršne mnogi drugi ljudje ne, kateri imajo vse zdrave ude. Ta umetnik slika navadno samo svete slike. Najnovejšo delo njegovo je slika svetega Nikole, katero je za darilo poslal ruskemu carjeviču v Petrograd.

Pri zobnem zdravniku na kmetih.

Kmet, kateremu je bil brivec izdel zdrav zob, vije se bolečin in usklikne: „Saj to ni tisti, ki me je bolet!“

„Le počakajte!“ — odgovori mirno brivec — „nazadnje bodeva že še tudi pravega dobila!“

— O dober dan, gospod!

— „Oprostite, jaz Vas ne poznam.“

— Kako da ne? Saj ste vender Peter Fičafaj.

— „Kaj še. — Jaz se imenujem Matevž Kozoglav.“

— Tako? — Tedaj ste se pa jako izpremenili.

Listnica upravnštva:

Na račun tekočega leta imajo plačano naročnino naslednji p. t. gospodje: Viktor Globočnik v Zatičini 1 gld., A. Globočnik v Postojini 1 gld., M. Hudovernik v Dobropoljah 2 gld., Ivan Lavrenčič v Postojini 2 gld., Matej Lavrenčič v Postojini 2 gld., Vekoslav Lavrenčič v Postojini 2 gld., Anton Marinič v Podgrajah 2 gld., Jurij Matjašič v Mariboru 2 gld., Josip Primec v Podgrajah 1 gold., Fran Podlogar v Dolenji Tuzli 3 gld., Vatroslav Počivalnik v Beljaku 1 gld., Pavel Razingar na Planini 1 gld., Citalnica v Rušah 1 gld., Fran Rozman v Črensovcih 33 kr., Marija Roblek v Zaleci 66 kr., Luka Svetec v Litiji 2 gld., Ivan Štebil na Prebačevem 66 kr. in Josip Šlakar v Šmariji 1 gld.

Mnogo gospode se ni prav nič oziralo na to, da je letos „Slovan“ naročnina povišana. Da se jim bode list mogel redno pošiljati, prosimo, da dopošljejo, kolikor so poslali premalo.

Veleč. gosp. J. S. v D. L.: Št. 8, 24 in 28 smo Vam poslali ter Vas prosimo, da nam po nakaznici dopošljete za nje 30 kr.

Listnica uredništva:

Редакция газетъ, которымъ переслали мы этотъ номеръ „Слована“, просимъ, чтобы изволили посылать намъ за вымѣнъ своихъ почтовыхъ газетъ.

Redakeyi gazet, do których posłaliśmy dzisiejszy numer „Slovana“, prosimy o posłanie szanownych ich gazet w zamianu.

Redakee oněch listu, kterýmž jsme poslali dnešní číslo „Slovana“, žádáme zdvořile, by nam račili posílat vážené listy své k výměně.

Političnim prijateljem našim se zahvaljujemo za mnogoštevilne čestitke o novem letu. Upamo, da nam prihodnje prinese več prijetnega, kakor pa ravno lanjsko. Želeč tedaj vsem vse dobro, prosimo jih, da ustrajajo in se ne plašijo nikakešnih zaprek. Saj jih je imela še vsaka dobra stvar.

Več zavednim narodnjakom na Gorenjskem: Po sklepu deželnega zbora ima od novega leta 1885. postati slovenščina izključni uradni jezik deželnega odbora v notranjem poslovanji in v dopisovanji z vsemi slovenskimi strankami, med katere seveda spadajo tudi malone vse občine v deželi. Mi smo nemško uradovanje sedanjega po večini narodnega deželnega odbora že grajali; zato popolnoma umemo Vašo indignacijo o nemškem njegovem dopisovanji. A ker upamo, da se bode glede tega od novega leta stvar popolnoma preobrnila, zato nismo Vaše pritožbe natisnili; prosimo Vas pa skrbno paziti, bode li se deželni odbor ravnal po deželnozborskem sklepu in ako bi se ne, naznanite nam to.

V. g. J. K. pri sv. A.: Pride na vrsto v jedni prihodnjih števk.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu šte. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.

Tisek „Narodne Tiskarne“. — Izdajatelja in lastnika: Ivan Hribar in dr. Ivan Tavčar. — Urednik: Anton Trstenjak.